

Yazmak İçin

– Mustafa IŞIK · 12 Mart 2021

Çoktandır yazmıyorum. Akademiye geçtikten bu tarafa baktım da köşe yazım yok. O zaman da “Yazmak için, kızmak lazımdır” demişim. Karga/ saksığan, keklğin sekişine özenmiş; ona benzemek istemiş ama bu arada kendi yürüyüşünü unutmuş: Bu yüzden bir kayar, bir sekermiş...

Üniversitede olmak ve şu günlerde 2000 sonrası kuşaklarla uğraşmak “Z Kuşağı” hakkında yapılmış bir yüksek lisans tezinden üretilmiş makaleyi okumamı gerektirdi. “Kendim için” okumuştum ama altını çizdiğim cümleler, düşüğüm notlar bende bir kıvılcım oluşturdu. Düşüncelerimi sizinle paylaşabilirdim. Din Sosyolojisi’nde, muhafazakâr ailelerden gelen, İHL ve Kur’an kursu ağırlıklı, 15-20 yaşları arasında 20 kadar genç üzerinde yapılmış yeni (2020) bir anket. Kuşaklar için ABC kullanılmıyor. Bizim ‘68 kuşağı’ dediğimiz; sağ-sol adına birbirine düşman olanlara X, 80 devriminden 2000’e Y kuşağı diyorlar. Sosyoloji’nin bilim olarak çıktığı kaynak, kurallarını da koyuyor. Araştırmacı ‘İnanç, ibadet, tecrübe, bilgi ve etki’ şeklindeki beş boyutlu dindarlık yaklaşımından hareketle Z Kuşağının din algısını ortaya koymaya çalıştık” derken benim aklıma “itikad/inanç, ibadet, muamelat, mücazat, ahlak” boyutları düşüyor.

Araştırmacı, “Y Kuşağı internet öncüleriydi” derken “Z kuşağı, akıllı telefonla yatıp akıllı telefonla kalkıyorlar.” “Emoji diline yöneliyorlar.” Yüzyüze olmaktan rahatsız, sanal iletişimden hoşlanıyorlar. Bu durum yalnızlığı giderir gibi gözükse de fiziki yalnızlığı yaşıyorlar. Facebook ebeveynlerinin kuşağına ait olup Instagram ve Twitter’da vakit geçiriyorlar. Y kuşağının ortalama dikkat süresi, 12 saniye iken Z kuşağının 8 saniyedir.”

Torunum Berat’tan biliyorum: “Çıkıldım!” diyor; hemen sıkılıyorlar.

“İnternet ve sosyal medya sayesinde, tüm dünyada küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle beraber sınırların aşıldığını ve evrensel anlamda benzerlikler görüldüğünü, tüm dünyada gençlerin de birbirine benzediği” müthiş bir gerçek. Bizlerin “aile, okul, sokak” dediğimiz eğitim sürecinin hepsini sollayan değil; sağlayan bir şey ortaya çıkmıştı. Üniversiteye daha iyi bir işe girmek, daha çok para kazanmak için geliyorlardı; hocayı da “kredi ve diploma almak için” dinliyor gözüküyorlardı. Pandemi onlara yaradı; devam, dinleme, bilme zorunlulukları yok. Üstelik, kopye imkanları çok. Tek sıkıntıları, ailelerinin yanında olup yeterince özgür olamamak.

Lise ve Üniversite karışımı deneklerde İmam-Hatipli Meryem’in: “Fıkıhçımız sürekli bize şey diyor -bunu söylemesi de açıkçası beni çok rahatsız ediyor- işte “dinle ilgili bazı konularda aklınızı kullanmayacaksınız” diyor ve hani bu çok sinirimi bozan bir cümle “aklınızı kullanmayacaksınız”. Yani o zaman öyle bir şey diyor da aklınız kullanmayıp o zaman duygularıyla iman ediyorsam beni bundan yargılamaması gerekir gibisinden diye düşünüyorum. Dinle ilgili konularda aklın kullanılıp/ kullanılmaması meselesi, Meryem gibi birçok gencin ikilem yaşamasına neden olmuştur. Ama susuyorlar; diplomayı alana kadar. Ama ben soruyu kendim sormuşumdur? - Hangi akıl? Akl-ı selim mi? Einstein’ın akli mi? Benimle yaşıt olan Bill Gates’in akli mi? Fıkıhçı Selim’in akli mi?

Ayşe'nin "Sosyal medya için bir fıkıh yazıyor ama adam sosyal medya kullanmayı bilmiyor." dediği, sosyal

medyanın farkında olan ama benim gibi dinazorları kullanan kesimler ya uyutuyor, ya da uyuşturuyorlar. "Cuma günleri ve Kandillerde mesaj paylaşır mısınız? sorusunu genellikle gülümseyerek yanıtlayan görüşmecilerimiz, bu mesajların daha önceki kuşaklara ait kutlama pratikleri olduğunun altını çizmektedirler."

"X, Y kuşağı eşcinselliğe aktif bir karşı çıkışla yaklaşırken Z Kuşağı, "Linç yeme" çekincesi yüzünden pasif bir kabulleniş sergilemektedir." Sosyolojinin "Habitus" dediği şeyi Cüneyd-i Bağdadî'nin (ö.911) farklı bir bağlamda söylediği 'Suyun rengi, kabin rengidir' sözü anlatmaktadır. Konumuz bağlamında, kişisel ve toplumsal çevre olarak düşünmek gerekir. Yani bundan sonra 'suyun rengi kabin rengi' olmaya başlayacaktır. Mesela "Hasan: ilk kadınlarla el sıkışmıyorduk. Sonra edebiyat hocamız, bunun aslında çok gurur kırıcı bir şey olduğunu anlattı. Sonra bana makul geldi" diyor. Oysa edebiyatçı bir şey daha diyordu: "Elimi beş yerinden dağladı beş parmağın/ Bağrım da yanmadık bir yer bırakmadan git/ Bir yarın göçtüğünü, çöktüğünü bir dağın/ Görmemek istiyorsan ardına bakmadan git! (Faruk Nafiz Çamlıbel).

5'den seçmeli soru testi çözenler iyi bilirler: "Doğrunun en büyük düşmanı, doğruya en yakın yanlıştır." Çeldirici... Çeldirici mantığını kabullenenler, İnsan şeytanını da kabullensinler... Bu edebiyatçı gibi. Araştırmacı, "Hz. Peygamber'in 'Kişinin dini, arkadaşının dini gibidir.' (Tirmizi, Zühd, 45. Ebu Davud, Edeb, 16) Hadis-i Şerif'i, Bourdieu'nün akademik dilde 'sosyal sermaye' olarak adlandırdığı olguya işaret etmektedir." derken, Din sosyolojisinin doğal sonucuna köprü attığını görüyoruz.

Z kuşağının okumayacağı bu yazıyı X kuşağı okurdu ama tükendi. Şiiri makaleye tercih eden Y kuşağı da zorlanarak okuyabilir. Bu yüzden, size zorlamak istemiyorum; sözü burada kesiyorum.